

İLTİCA HAKKI NEDİR?

27 Ekim 1946 tarihli Fransız Ana yasasının önsözü uyarınca “*özgürlük uğruna yaptığı hareket sebebiyle zulme uğrayan her kişi Cumhuriyet’in sınırlarında iltica hakkına başvurabilir*”.

13 Ağustos 1993 tarihli Fransız Ana yasa mahkemesinin kararı uyarınca iltica hakkının anayasal değeri su şekilde açıklanmıştır:

“İltica hakkının anayasal bir değer olması sebebiyle, genel olarak yabancı uyruklu kişinin bu hakkını ararken başvurusuna ilişkin karar verilmeye kadar geçici olarak ülkenin sınırları içinde kalmasına izin verilmektedir”.

Fransa’da iltica hakkı Yabancıların Giriş ve Oturma İznine ve Mültecilere ilişkin Kanunun (CESEDA) 7. bolumu tarafından düzenlenmektedir ve işbu kanun 29 Temmuz 2015 tarihinde iltica haklarına ilişkin yeniden düzenlenmiştir.

İltica hakkı aynı zamanda Fransa’nın uluslar arası sorumluluklarından doğmaktadır, özellikle 28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’nin mültecilere ilişkin düzenlemesi ve topluluk hukukuna dayanmaktadır.

➤ İltica başvurusu nedir?

İltica başvurusu yasal bir işlemdir ve iltica başvurusunda bulunan kişiye Fransa’da yasal olarak kalabilmek için ikincil koruma veya mülteci statüsü alma hakkını sağlar.

➤ Kimler bu hakkı talep edebilir?

CESEDA’nın L.711-1 maddesi uyarınca: “*Mülteci statüsü özgürlüğü için mücadele ettiği için zulme uğrayan kişiler, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (UNHCR) 6 ve 7. maddelerini (Birleşmiş Milletler Genel Kurul’u tarafından 14 Aralık 1950 tarihine kabul edildiği şekilde) kapsayan durumlardaki kişiler, veya 28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Anlaşması’nın 1. Maddesinin mülteci statüsünün tanımlamasının kapsamına dahil olan tüm kişileri kapsamaktadır. İş bu kişiler yukarıda bahsi geçen Cenevre Anlaşması uyarınca mülteci olarak ilgili mevzuatın korumasına dahildir.*”

- İltica hakkına ilişkin şartlar, prosedür ve talepte bulunmaya ilişkin bilgiler

1. Korunma hakkının farklı halleri

Fransa’da iltica başvuru talebinde bulunan kişiler için iki tur koruma bulunmaktadır: *mülteci statüsü ve ikincil koruma*. İlgili başvurunun yapıldığı tarihte başvuru sahibi iki tur koruma arasında seçmek sorunda değildir, çünkü tek tip başvuru yapılır. Başvuru yapıldıktan sonra Mültecilerin Korunmasına İlişkin Fransız Makamı (Fransızca OFPRA) ve daha sonra Ulusal İltica Mahkemesi (Fransızca CNDA) iki tur arasında seçim yapar.

1.1. Mülteci statüsü

Mülteci statüsü ırkı, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba üyelik yada siyasi görüşleri sebebiyle zulme uğramaya dair geçerli korkusu olan ve ülkesinin dışında olan ve kendi ülkesinden korunma isteyemeyen veya istemekten korkan kişilere verilir (28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Anlaşması'nın mülteci statüsüne ilişkin düzenleme).

Ancak, Birleşmiş Milletlerin bir kurumu tarafından korunan veya Birleşmiş Milletlerin bir kurumu tarafından veya Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği dışındaki bir kurumdan destek gören kişiler mülteci statüsü almak için başvuru yapamaz (28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Anlaşması'nın D bölümü).

Ayrıca, ikametgah ettiği ülkenin ilgili makamları tarafından bu ülkeye ait sahip olduğu milliyete ilişkin hak ve yükümlülükleri olan bir kişinin mülteci statüsü ret edilmesi mümkündür (28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Anlaşması'nın E bölümü).

Buna ek olarak, ev sahibi ülkenin dışında barışa karşı suçları, savaş suçları, insanlığa karşı suçları, veya ortak kanuna aykırı suçlara teşvik eden veya ortak olan kişilere veya Birleşmiş Milletler amaç ve ilkelerine aykırı eylemlerinden suçlu bulunmuş kişilere mülteci statüsü verilmez (28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Anlaşması'nın F bölümü).

1.2 İkincil koruma

İkincil koruma 28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Anlaşması uyarınca mülteci tanımlamasına uymayan ancak aşağıdaki sayılan nedenlerden dolayı korunması gereken kişilere verilir:

- ölüm cezası,
- İşkence veya insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele veya cezalar;
- (sivil bir kişiye karşı) doğrudan kişinin yaşamına veya kendisine yapılan ciddi tehdit, veya bir iç ya da uluslararası durumdan kaynaklanan silahlı çatışmadan doğan şiddet (CESEDA'nın L.712-1 maddesi).

Mülteci statüsüne benzer bir şekilde, başvuruda bulunan kişinin barışa karşı suç, savaş suçları, insanlığa karşı suç, veya ortak kanuna aykırı suç işlemiş olduğu şüphesi olması halinde veya Birleşmiş Milletler amaç ve ilkelerine aykırı eylemlerin suçlu bulunmuş kişilere veya ilgili bölgede eylemlerinin kamu düzenine, kamu güvenliğine veya devlete güvenliğine karşı aykırı olması halinde ikincil koruma verilmez (CESEDA'nın L.712-2 maddesi).

İkincil koruma statüsünün verilmesine sebep olan nedenlerin ortadan kalması halinde, ikincil koruma statüsünün yenilenmesi OFPRA tarafından ret edilmesi mümkündür (CESEDA'nın L.712-3 maddesi)¹.

2. Mülteci statüsünün verilmesinin şartları

Yetkili makamlar iltica başvurusunu incelerken zulüm sebeplerini (1) ve aynı zamanda bazı kişilerin hareketlerinin ciddiyeti sebebiyle korumadan faydalanamayacağını (2) göz önünde bulundurur. Yetkili makamlar aynı zamanda oturma iznini aşağıda sayılan sebeplerden dolayı (3) da ret edebilir.

¹ OFPRA nezdinde yapılan prosedüre ilişkin 3. belgeye bakınız.

2.1 Şiddet/tehdit (zulüm) sebeplerinin incelemesi

CESEDA'nın L.711-2 maddesi uyarınca ilgili kişinin mülteci statüsünden veya ikincil korumdan faydalanabileceğini değerlendirmek için ilgili makam kişiye karşı yapılan muameleyi ve zulüm sebeplerini inceler.

Zulüm sebepleri aşağıdaki gibidir:

- Irk
- Din
- Milliyet
- Belli bir sosyal gruba üye olmak veya cinsiyet veya cinsel tercih
- siyasi görüşler (28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Anlaşması'nın A bölümünün 1. maddesi)

Yetkili makam değerlendirmeyi yaparken, başvuruda bulunan kişinin şiddet/tehditte uğramaktan gerçekçi bir korkusu olması halinde, söz konusu kişinin şiddet/tehdit sebebi olan özelliklere sahip olması veya bu özelliklerinin şiddeti/tehditti uygulayanlar tarafından verilmesi önem taşımamaktadır.

2.2 Mülteci statüsünün kapsamına girmeyen sebepler

Kanun mülteci statüsünün kapsamına girmeyen sebepler öngörmektedir. CESEDA'nın L.711-3 maddesi uyarınca mülteci statüsü aşağıdaki durumlarda verilmemektedir:

- Birleşmiş Milletlerin bir kurumu tarafından korunan veya Birleşmiş Milletlerin bir kurumu tarafından veya Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği dışındaki bir kurumdan destek gören kişiler;
- ikametgah ettiği ülkenin ilgili makamları tarafından bu ülkeye ait sahip olduğu milliyete ilişkin hak ve yükümlülükleri olan bir kişi;
- İlgili kişinin aşağıdaki durumlara dahil olduğuna dair ciddi şüphenin olması halinde:

a) uluslararası prensiplere göre bu suçlarla ilgili hükümlerin öngörülmesi halinde ilgili kişilerin barışa karşı suç, savaş suçları, insanlığa karşı suç işlemeleri halinde;

b) İlgili kişilerin mülteci olarak kabul edilmeden önce ilgili ülkenin dışında ortak kanunlara aykırı suç işlemeleri;

c) ilgili kişilerin Birleşmiş Milletler amaç ve ilkelerine aykırı eylemlerin suçlu bulunmuş kişiler (28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Anlaşması'nın D, E ve F bölümlerinin 1. maddeleri).

Ayrıca, 29 Temmuz 2015 tarihli iltica haklarına ilişkin kanun mülteci statüsünün ret edilmesi için yeni bir gerekçe uygulamaya koymaktadır.

CESEDA'nın L.711-6 maddesi uyarınca:

« İlgili kişinin Fransa'da bulunmasının devlet güvenliğine tehdit oluşturması, ya da ilgili kişinin terör eylemleri ya da on yıllık hapis cezası olan diğer suçlardan Fransa'da mahkûm edilmiş olması ve varlığının toplum için ciddi bir tehdit teşkil etmesi halinde mülteci statüsü başvurusunun ret edilmesi mümkündür».

2.3 İkametgâh talebinin ret edilmesi

CEDESA'nın L.741-4 maddesi uyarınca bir yabancının Fransa'ya giriş talebi aşağıdaki durumlarda ret edilmesi mümkündür:

- 1) İlgili başvurunun incelenmesinin Avrupa Birliği'nin 18 Şubat 2003 tarihli ve 343/2003'nolu Konsey Yönetmeliği uyarınca başka bir devletin sorumlu olması halinde². Bu durumda, Fransa ilgili kişinin başvurusundan sorumlu olan devlete geri gönderir.
- 2) İltica başvurusunda bulunan kişi:
 - 28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Anlaşması'nın 1(C5) maddesini uygulayan bir devletin milliyetine sahip olması halinde (kendi ülkesindeki koşulların değişmesi nedeniyle mülteci statüsünün tanınmaması; bu da ülkesinde demokrasinin yeniden sağlanmasıyla da gerçekleşebilir).
 - Güvenli bir ülke olarak kabul edilen bir ülkeden gelmesi.
- 3) Söz konusu yabancı kişinin Fransa'da bulunmasının kamu düzenine, kamu güvenliğine ve devlet güvenliğine ciddi bir tehdit oluşturması.
- 4) İltica başvurusunun kasıtlı bir dolandırıcılık üzerine yapılması (sahte kimlik, değiştirilmiş parmak izi, kimliğine ilişkin yanlış bilgilere dayanması) ya da bir iltica başvuru prosedürünü kötüye kullanma amcayla yapılması (farklı kimlikler altında sunulan birden fazla başvuru yapılması, veya aynı zamanda bir başka AB ülkesinde devam eden iltica başvurularının olması) ya da Fransız topraklarından sınır dışı edilmeyi önlemek için yapılması.

Yukarıda bahsedilen sebepler/gerekçeler (1-4 maddeleri) devletin bir kişiye sığınma hakkı vermesine engel değildir.

² Avrupa Birliği'nin 18 Şubat 2003 tarihli ve 343/2003'nolu Konsey Yönetmeliği bir üçüncü ülke vatandaşı tarafından (AB üyesi olmayan bir devlet) üye devletlerin birinde yapılan sığınma başvurusunun incelenmesinden hangi üye ülkenin sorumlu olduğuna dair kriterleri ve Üye Devlet'in belirlenmesinin mekanizmasını öngörmektedir.